

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

**RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE**

VĚC EXEL proti ČESKÉ REPUBLICE
(stížnost č. 48962/99)

**ROZSUDEK
ŠTRASBURK**
5. července 2005

*Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy.
Může být předmětem formálních úprav.
Pořizovaný překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

Ve věci Exel proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení
pánové J.-P. COSTA, *předseda*, I. CABRAL BARRETO,
K. JUNGWIERT,
V. BUTKEVYCH,
M. UGREKHELIDZE,
paní A. MULARONI,
E. FURA-SANDSTRÖM, *soudci*, a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,
po poradě konané ve dnech 28. září 2004, 10. května 2005 a 14. června 2005,
vynesl tento rozsudek, který byl přijat v posledně uvedený den:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 48962/99) směřující proti České republice, kterou dne 18. června 1999 podal Soudu český občan pan Ivo Exel („stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje pan S. Krejčí, advokát působící v Brně. Česká vláda („vláda“) je zastoupena svým zmocněncem, panem V. A. Schormem.

3. Stěžovatel tvrdil, že v občanskoprávním řízení bylo porušeno jeho právo na ochranu majetku a že jeho záležitost zároveň nebyla projednána veřejně před nezávislým a nestranným soudem.

4. Stížnost byla přidělena druhé sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu byl v rámci této sekce ustaven senát (článek 27 odst. 1 Úmluvy) k projednání případu.

5. Rozhodnutím ze dne 28. září 2004 senát prohlásil stížnost za částečně přijatelnou.

6. Strany nepředložily písemná stanoviska k odůvodněnosti stížnosti (článek 59 odst. 1 Jednacího řádu Soudu) a senát rozhodl, že není třeba konat ústní jednání (článek 59 odst. 3 *in fine* Jednacího řádu Soudu).

SKUTKOVÝ STAV**I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU**

7. Stěžovatel se narodil v roce 1955, bydliště má ve Slavičíně-Divnicích.

8. V roce 1992 rozhodla vláda České republiky o privatizaci zbrojařského podniku V. S. vlastněného státem („podnik“). Stěžovatel, který měl zájem o odkup části podniku, předložil privatizační projekt. Zároveň dodal předběžný souhlas banky s poskytnutím půjčky.

9. Vláda svým usnesením ze dne 10. února 1993 č. 58 rozhodla o prodeji části podniku přímo stěžovateli v souladu s jeho privatizačním projektem a pověřila provedením transakce Fond národního majetku („Fond“). Dne 26. března 1993 ministr průmyslu a obchodu tedy rozhodl o převodu části majetku podniku k 1. dubnu 1993.

10. Kupní smlouva mezi stěžovatelem a Fondem byla podepsána dne 26. března 1993. Ve smlouvě bylo mimo jiné sjednáno, že Fond je na základě rozhodnutí vlády povinen stěžovateli prodat určený majetek (tj. nemovitosti uvedené v první příloze ke smlouvě a movitosti uvedené ve schváleném privatizačním projektu), který na něj byl v souladu s rozhodnutím ministra ze dne 26. března 1993 převeden k 1. dubnu 1993. Stěžovatel byl povinen zaplatit kupní cenu do 1. června 1993 (lhůta byla později prodloužena do 1. července 1993). Ve smlouvě bylo také ujednáno, že stěžovatel kupuje výše uvedený majetek s příslušenstvím a se všemi právy a povinnostmi s majetkem souvisejícími. Smlouva nicméně neobsahovala žádný výčet a žádné upřesnění povinností a pohledávek převedených na stěžovatele, přestože se jednalo o singulární sukcesi. Rovněž předávací protokol ze dne 14. května 1993 neobsahoval žádné podrobnosti o stavu účetnictví.

11. Stěžovatel uvedl podnik do provozu, ačkoli mu banka půjčku neposkytla. Dle jeho tvrzení zaslal dne 29. června 1993 na účet Fondu první splátku kupní ceny. Tato částka však na účet nebyla připsána, protože účet neexistoval.

12. Krajský obchodní soud v Brně („obchodní soud“) dne 14. října 1993 vydal rozhodnutí ve sporu mezi státním podnikem V. S. a jiným podnikem z odvětví energetiky. V uvedeném rozhodnutí obchodní soud mimo jiné konstatoval:

„Soud shledal, že v žádném z předložených podkladů – rozhodnutí ministra obchodu a průmyslu č. 216/93, kupní smlouva a předávací protokol – nejsou upřesněny konkrétní pohledávky a povinnosti, které byly převedeny [na stěžovatele] kupní smlouvou. Soud [tedy] dospěl k závěru, že V. S. zůstává stranou sporu, neboť se před soudem nepodařilo prokázat, že byla [na stěžovatele] převedena příslušná práva a povinnosti [související se spornou pohledávkou].“

13. Dne 10. listopadu 1994 podal Fond u obchodního soudu návrh na prohlášení konkursu na stěžovatele. Skutečnost, že se stěžovatel nachází v platební neschopnosti, Fond dokládal tím, že mu stěžovatel ve sjednané lhůtě nezaplatil kupní cenu a že uzavřel několik úvěrových smluv s českými bankami, a jmenoval další dva stěžovatelovy věřitele. Fond za tyto věřitele stěžovatele označil Finanční úřad ve Valašských Kloboukách a Komerční banku.

14. Stěžovatel dne 24. května 1995 požádal soud, aby návrh Fondu zamítl, přičemž tvrdil, že nabyl pouze část majetku V. S., a nemůže tudíž nést odpovědnost za jeho dluhy.

15. Dne 6. října 1995 obchodní soud bez nařízení ústního jednání rozhodl o prohlášení konkursu na majetek stěžovatele a jmenoval správce konkursní podstaty. Soud poukázal na existenci několika splatných pohledávek stěžovatele, konstatoval jeho úpadek a shledal, že v daném případě byly podmínky pro prohlášení konkursu splněny. Soud zjistil dalšího věřitele stěžovatele, a sice akciovou společnost Kovosvit sídlící v Sezimově Ústí.

16. Stěžovatel dne 20. října 1995 podal odvolání, které několikrát doplnil a v němž tvrdil, že obchodní soud se dopustil procesních vad a že podmínky pro zahájení konkursního řízení (zejména jeho platební neschopnost) nebyly naplněny. Uvedl, že obchodní soud vydal rozhodnutí bez nařízení ústního jednání, přičemž poukázal na skutečnost, že v obdobných případech se ústní jednání běžně konají, aby bylo možné prověřit tvrzení účastníků řízení. Zároveň popřel, že by byl povinen zaplatit kupní cenu, když na základě rozhodnutí ministerstva ze dne 26. března 1993 byl majetek převeden na Fond teprve dne 1. dubna 1993, a ten tudíž k 26. březnu 1993 nebyl vlastníkem majetku, který prodal stěžovateli; proto lze smlouvu podepsanou dne 26. března 1993 považovat za pouhý příslib prodeje. Stěžovatel rovněž poukázal na to, že první splátka uvedené ceny mu byla vrácena, neboť číslo bankovního účtu Fondu bylo nesprávné. Stěžovatel také nesouhlasil se závěrem obchodního soudu ohledně existence několika splatných pohledávek vůči sobě. Přitom uvedl, že nemůže

nést odpovědnost za dluhy V. S., neboť nabyl pouze část tohoto podniku, aniž by na něj byly převedeny související povinnosti, a to proto, že mu nebyly předány účetní doklady.

17. Vrchní soud v Praze dne 15. července 1996 potvrdil rozhodnutí ze dne 6. října 1995, přičemž označil odvolání stěžovatele za nedůvodné. Zároveň uvedl, že v souladu s § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, soud nařizuje jednání jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné. Podle vrchního soudu vyplývalo předložení stěžovatele ze skutečnosti, že byl po delší dobu v prodlení s platbou a jeho příjmy nepostačovaly na úhradu všech dluhů. Pokud jde o ostatní námitky stěžovatele, soud rozhodl takto:

„Na základě rozhodnutí ministra průmyslu a obchodu České republiky č. 216/93 ze dne 26. března 1993 byla část zprivatizovaného majetku státního podniku V. S. dne 1. dubna 1993 převedena na Fond národního majetku. Jedná se o majetek uvedený v privatizačním projektu (...) schváleném usnesením vlády České republiky ze dne 10. února 1993. Pravdou tedy je, že movitý a nemovitý majetek, který Fond národního majetku prodal [stěžovateli] v souladu se smlouvou ze dne 26. března 1993, nebyl ke dni uzavření smlouvy na Fond převeden, byl však na něj převeden k datu platnosti smlouvy, tj. k 1. dubnu 1993, pokud jde o movitost, a přede dnem platnosti smlouvy, pokud se jedná o nemovitost. Privatizovaný majetek (...) byl na Fond národního majetku nepochybně převeden před 14. květnem 1993, kdy byl majetek [stěžovateli] předán (...).

Bez doplnění dokazování není možné určit, zda námitka [stěžovatele] týkající se výše kupní ceny je oprávněná. (...) Odvolací soud nepovažuje za nutné dokazování v tomto směru doplňovat, neboť žalobce prokázal, že jeho splatná pohledávka za stěžovatelem dosahovala nejméně částky 192 532 393 korun českých (...).

Podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. prodejem privatizovaného majetku přechází na nabyvatele vlastnické právo k věcem, jakož i jiná práva a závazky související s privatizovaným majetkem. [Tento] zákon tudíž nepovažuje proces privatizace za univerzální sukcesí (...). Naopak stanoví, že na nabyvatele přechází vlastnické právo k určitému majetku spolu s právy a povinnostmi, které se k němu vztahují (...). Námitku [stěžovatele], podle níž [určité pohledávky uvedené žalobcem] nemohou být považovány za pohledávky [stěžovatele], tedy lze připustit, neboť bez dalšího dokazování nelze rozhodnout, zda tyto dluhy na stěžovatele přešly spolu s privatizovaným majetkem (...).

Vrchní soud nicméně uzavřel, že existence nejméně dvou věřitelů stěžovatele, včetně Fondu, byla prokázána a že stěžovatel je tudíž v úpadku, protože má více věřitelů a není schopen dostát svým závazkům.

18. Dne 17. července 1996 stěžovatel vznesl námitku podjatosti vůči soudci obchodního soudu, který údajně nerespektoval rovnost stran, rozhodl bez zjištění skutkového stavu a aniž by stěžovateli a jeho právnímu zástupci umožnil přednést jejich argumenty na ústním jednání a konečně svolal schůzi věřitelů dříve, než bylo rozhodnuto o odvolání stěžovatele proti prohlášení konkursu. Stěžovatel též vyjádřil obavu, že soudce byl ovlivněn nepravdivými informacemi ze sdělovacích prostředků a že na něj byl vyvíjen politický nátlak ze strany žalobce. Navrhl proto vyloučení ostatních soudců obchodního soudu a přikázání věci Krajskému soudu v Ostravě.

19. Dne 17. srpna 1996 podal stěžovatel dovolání proti rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. července 1996. Ve svém dovolání namítal, že v řízení došlo k vadám, které mohou způsobit přijetí nesprávného rozhodnutí, a odvolacímu soudu vytkl, že mu neumožnil před ním jednat. Tvrdil, že vrchní soud měl ve věci nařídít ústní jednání, a to tím spíše, že zákon takový postup nevylučuje, přičemž popřel existenci pohledávek ke své tíži a poukázal na složitost věci a rovněž na množství pochybností, které ve věci vyvstaly. Zároveň zpochybnil nestrannost soudů nižších stupňů.

20. Dne 27. září 1996 podal stěžovatel ústavní stížnost, ke které přiložil kopii dovolání. Tato stížnost byla Ústavním soudem blíže neurčeného dne odmítnuta pro

nevyčerpaní procesních prostředků, což Ústavní soud odůvodnil tím, že stěžovatel může ústavní stížnost podat teprve po vydání rozhodnutí dovolacího soudu.

21. Stěžovatel dne 24. února 1997 podané dovolání doplnil a požádal Nejvyšší soud o odklad výkonu rozhodnutí obchodního soudu o prohlášení konkursu.

22. Dne 28. dubna 1997 rozhodl Vrchní soud v Olomouci, že soudci obchodního soudu nejsou vyloučeni z projednávání věci stěžovatele a že proti tomuto usnesení není přípustné odvolání. Vrchní soud uvedl, že příslušní soudci popřeli jakýkoli vztah k projednávané věci a k účastníkům řízení a jejich právním zástupcům, a prohlásil námitku podjatosti za nedůvodnou. Skutečnost, že obchodní soud ve věci nenařídil ústní jednání, odůvodnil vrchní soud opětovně s poukazem na § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb. Pokud se jedná o svolání schůze věřitelů ještě před rozhodnutím odvolacího soudu, vrchní soud dodal, že tento postup nebyl protizákonný, neboť prohlášení konkursu nabývá účinnosti dnem vyvěšení rozhodnutí na úřední desce obchodního soudu.

23. Dne 5. srpna 1997 podal stěžovatel proti vydanému rozhodnutí odvolání k Nejvyššímu soudu s tím, že obchodní soud projednával několik žalob podaných proti jeho osobě a že jeho návrh na přikázání věci jinému soudu byl odůvodněn jeho právem na nestranný a spravedlivý proces. Vrchnímu soudu též vytýkal, že nenařídil ústní jednání, a neumožnil mu tak přednést před ním své argumenty.

24. Obchodní soud dne 29. června 1998 jmenoval stěžovateli jiného správce konkursní podstaty.

25. Dne 8. prosince 1998 zastavil Nejvyšší soud řízení ve věci odvolání stěžovatele ze dne 5. srpna 1997, přičemž prohlásil svoji nepřislušnost k jeho projednání. Nejvyšší soud uvedl, že podle § 16 odst. 1 občanského soudního řádu rozhodne o tom, zda je soudce vyloučen, nadřízený soud v senátě a že odvolání je opravným prostředkem směřujícím proti rozhodnutí soudu prvního stupně, a dodal, že tedy nelze zaměňovat pojmy „nadřízený soud“ a „soud prvního stupně“.

26. Nejvyšší soud dne 9. prosince 1998 prohlásil dovolání stěžovatele za nepřípustné poté, co na neveřejném zasedání posoudil procesní vady, na něž stěžovatel poukazoval. K jeho námitce, že soudy nižšího stupně nenařídily ústní jednání, Nejvyšší soud zejména uvedl:

„Ve smyslu § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb. [ve znění účinném v době, kdy došlo k předmětným událostem] soud nařizuje jednání tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné. Jedná se o tradiční úpravu vycházející z výjimečné povahy konkursního řízení, která je dána jeho účelem a předmětem. Konkursní řízení se člení na několik relativně samostatných fází, přičemž první fáze je přípravná a začíná podáním návrhu na prohlášení konkursu a končí jeho prohlášením (...). V první fázi tohoto řízení lze o nařízení ústního jednání uvažovat za předpokladu, že mezi účastníky tohoto stadia řízení, tedy – v souladu se stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998 (...) – mezi dlužníkem a věřiteli (popřípadě jinými osobami), kteří podali návrh na zahájení řízení, je spor o to, zda je dlužník v úpadku. [A contrario] v případě, kdy je soud přesvědčen, že námitky dlužníka nebo jím předložené listiny existenci pohledávky věřitele nezpochybňují (...), soud rozhodne o návrhu na prohlášení konkursu, aniž by prováděl dokazování. Tento závěr má svůj původ (a povaha řízení jiné řešení neumožňuje) v tom, že úsudek soudu o úpadku dlužníka je vždy úsudkem pravděpodobnostním (...), neboť v první fázi řízení se předpoklady pro vyhlášení konkursu neprokazují, nýbrž pouze osvědčují. (...)

Jak vyplývá ze spisu, [stěžovateli] bylo umožněno, aby se k návrhu na prohlášení konkursu vyjádřil, což také učinil (dne 24. května 1995), přičemž popřel okolnosti tvrzené v návrhu. Až do zahájení řízení (dne 6. října 1995) stěžovatel nepředložil žádný důkazní návrh a ani nepožádal o nařízení ústního jednání, při kterém by uplatnil jiné námitky, než které byly obsahem jeho písemného vyjádření. [Stěžovatel] o nařízení ústního jednání nepožádal ani odvolací soud a vzhledem k tomu, že své námitky upřesnil (...) a předložil listiny, které odvolací soud při rozhodování o jeho odvolání vzal do úvahy, nebylo [nařízení ústního jednání] nutné.“

27. Dne 11. února 1999 podal stěžovatel ústavní stížnost proti rozhodnutím ze dnů 9. prosince 1998, 15. července 1995 a 6. října 1995. S odkazem zejména na články 6 a 13 Úmluvy namítal, že v soudních rozhodnutích došlo k porušení jeho práva na podnikání, na soudní ochranu, na spravedlivý proces a konečně na projednání věci v jeho přítomnosti. Zároveň poukázal na skutečnost, že právní názor, ze kterého Nejvyšší soud při svém rozhodování vycházel, byl vysloven dne 17. června 1998, zatímco návrh na prohlášení jeho konkursu pocházel ze dne 10. června 1994, kdy bylo v účinnosti odlišné znění zákona. Stěžovatel namítal, že obchodní soud porušil jeho právo na podnikání zaručené článkem 26 odst. 1 Listiny. Stěžovatel konečně poukazoval na skutečnost, že soudy nezohlednily překážku litispendence vzniklou v důsledku toho, že dne 17. března 1994 bylo proti němu a Fondu zahájeno bankou občanskoprávní řízení o zaplacení finanční částky.

28. Stěžovatel zároveň Ústavní soud požádal o odklad výkonu rozhodnutí ze dne 6. října 1995, přičemž uvedl, že by mu toto rozhodnutí mohlo způsobit škodu větší, než jakou by případný odklad výkonu rozhodnutí mohl způsobit třetím osobám. Tento návrh podal opětovně dne 9. června 1999 s tím, že již zvolený výbor věřitelů se pokouší o prodej jeho majetku.

29. Dne 12. dubna 1999 podal stěžovatel ústavní stížnost směřující proti rozhodnutím ze dnů 8. prosince 1998 a 28. dubna 1997, v níž namítal porušení svého práva na veřejný a spravedlivý proces vedený nestranným soudem. Ústavní soud stížnost odmítl dne 25. května 2000 s odůvodněním, že v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 1998 neshledal žádné porušení uvedených práv a že ustanovení občanského soudního řádu plně zaručují přezkum návrhu na vyloučení soudce nezávislým a nestranným soudem. Pokud jde o námitky týkající se rozhodnutí vrchního soudu ze dne 28. dubna 1997, Ústavní soud uvedl, že tato část stížnosti byla podána opožděně.

30. Dne 27. července 2000 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatele ze dne 11. února 1999 pro zjevnou neopodstatněnost. Dle názoru soudu nebylo možné tvrdit, že postup a rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou v rozporu s Ústavou nebo představují porušení práva na spravedlivý proces, neboť Nejvyšší soud řádně posoudil veškeré námitky stěžovatele a nekonání veřejného jednání odůvodnil zvláštní povahou první fáze konkursního řízení a tím, že stěžovateli byla dána možnost podat písemné vyjádření. Ústavní soud dále uvedl, že celé řízení je třeba vnímat jako jeden celek, a že tedy nelze spravedlivost řízení posuzovat odděleně podle různých fází, a v daném případě pak podle fáze, která přecházela zahájení konkursního řízení. Nakonec dospěl k názoru, že nedošlo k porušení ústavních práv stěžovatele právě s ohledem na zvláštnost první fáze daného řízení. Za těchto okolností a vzhledem k tomu, že nebyl shledán důvod pro zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu, Ústavní soud uvedl, že se nemohl zabývat rozhodnutími nižších soudů, která rozhodnutí Nejvyššího soudu předcházela, přičemž připomenul, že stěžovatel nevyužil ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu, aby dosáhl připuštění svého dovolání.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

31. Podle článku 10 Ústavy České republiky (ve znění účinném v době, kdy došlo k předmětným událostem) ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.

Článek 95 odst. 2 stanoví, že dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním zákonem, předloží věc Ústavnímu soudu.

32. Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, která je v souladu s článkem 3 Ústavy součástí ústavního pořádku České republiky, dává každému právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

33. Na základě § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (ve znění účinném v době, kdy došlo k předmětným událostem), v řízení rozhoduje samosoudce. Jednání soud nařizuje jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné.

Podle § 4 odst. 2¹ musí navrhovatel k návrhu připojit příslušné listiny a uvést okolnosti, které osvědčují, že dlužník je v úpadku.

34. Podle § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení je oprávněn podat též soud v souvislosti se svou rozhodovací činností podle článku 95 odst. 2 Ústavy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

35. S odvoláním na články 1 a 6 odst. 1 Úmluvy stěžovatel namítá, že vnitrostátní soudy porušily jeho právo na veřejné projednání věci před soudem, čímž jej zbavily soudní ochrany jeho práv a možnosti přednést své argumenty na ústním jednání.

36. Soud uvádí, že v rámci článku 1 Úmluvy nebyla nastolena žádná odlišná otázka, a uznává za vhodné posoudit tuto část stížnosti pouze z pohledu článku 6 odst. 1 Úmluvy, jejíž příslušná část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně (...) projednána nezávislým a nestranným soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

37. Soud poznamenává, že žádný z příslušných soudů – obchodní soud, vrchní soud, Nejvyšší soud či Ústavní soud – nekonaly v předmětném řízení veřejné jednání, přičemž považovaly za nezvratný fakt, že stěžovatel se nachází v úpadku. Soud zdůrazňuje, že stěžovatel měl v zásadě právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně v souladu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy, neboť žádná z výjimek uvedených v tomto ustanovení se na něj nevztahovala (mimo jiné *Eisenstecken proti Rakousku*, č. 29477/95, § 33). Soud tedy musí zhodnotit, zda je neveřejnost jednání před těmito soudy slučitelná s článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

38. Vláda tvrdí, že obchodní soud, který bez konání veřejného jednání prohlásil konkurs na majetek stěžovatele, toto ustanovení neporušil. Podotýká, že v souladu s § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb. soud nařizuje jednání tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné. Vláda se domnívá, že stěžovatel mohl žádat o nařízení jednání, ale že tak neučinil. V důsledku toho měl obchodní soud za to, že stěžovatel se svého práva na ústní projednání věci mlčky vzdal.

39. Vláda rovněž tvrdí, že nekonání veřejného jednání bylo odůvodněno specifickou povahou konkursního řízení, které probíhá ve třech fázích, jimiž jsou fáze přípravná, která je zahájena podáním návrhu na prohlášení konkursu na společnost a končí prohlášením

¹ Pozn. překl.: V rozsudku je nesprávně odkazováno na § 4 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání.

konkursu, fáze realizační, během níž se přihlašují různí věřitelé a je vyhotoven soupis majetku spadajícího do konkursní podstaty, a fáze závěrečná, kdy je majetek rozdělen mezi věřitele, která končí zrušením konkursu.

40. V daném případě obchodní soud zajišťoval přípravnou fázi. Konání ústního jednání je nezbytné, jen jestliže mezi dlužníkem a věřitelem dojde ke sporu o to, zda je dlužník v úpadku, nebo je-li třeba odstranit pochybnosti o majetkových poměrech dlužníka. Tento soud však není povolán k tomu, aby vedl dokazování, zda pohledávka věřitele vůbec existuje, a aby řešil spor o existenci a výši pohledávky. Neprováděl tedy dokazování ohledně existence a výše tvrzených pohledávek za stěžovatelem, neboť podmínky pro prohlášení konkursu na majetek stěžovatele byly osvědčeny na základě obsahu soudního spisu a listin předložených stranami (viz, *mutatis mutandis*, *Lundevall proti Švédsku*, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, § 34; *Jan-Åke Andersson proti Švédsku*, rozsudek ze dne 29. října 1991, § 29). Vláda poznamenává, že součástí spisu bylo i vyjádření stěžovatele ze dne 24. května 1995, v němž popřel okolnosti uvedené v návrhu na prohlášení konkursu.

Jelikož je konkursní řízení technické povahy, jeho výsledek obecně závisí na písemných podkladech osvědčujících stav a výši pohledávek a platební neschopnost dlužníka. Systematické nařizování ústních jednání by navíc zpomalilo průběh řízení, jejichž efektivita je jedním z předpokladů jejich úspěšnosti (viz, *mutatis mutandis*, *Schuler-Zraggen proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 24. června 1993, série A č. 263, § 58).

41. Pokud jde o odvolací řízení, vláda připouští, že vrchní soud je oprávněn zkoumat jak skutkové, tak právní otázky. Vláda podotýká, že vrchní soud pečlivě posoudil odvolání stěžovatele na základě soudního spisu, z něhož vycházel obchodní soud. Podle názoru vlády se musel stěžovatel domnívat, že vrchní soud má k dispozici všechny dokumenty nezbytné pro rozhodnutí v jeho věci, neboť nepožádal soud o nařízení ústního jednání, při kterém by mohl uplatnit další argumenty. Vláda je toho názoru, že v odvolacím řízení nebylo otázky, kterou by bylo nezbytné ústně osvětlit, a že vrchní soud mohl o odvolání stěžovatele rozhodnout na základě obsahu soudního spisu.

42. Konečně, pokud jde o řízení před Nejvyšším soudem, vláda připomíná, že dovolací soud se může zabývat pouze právními otázkami a v daném případě pak otázkami týkajícími se přípustnosti dovolání stěžovatele. Stěžovatel mimoto nevyjádřil záměr uplatnit argumenty, které nebyly posouzeny v rámci odvolacího řízení. Nejvyšší soud tedy v daném případě rozhodoval pouze o přípustnosti dovolání, aniž by ve věci ověřoval nebo prokazoval jakékoli skutečnosti, a neprováděl ani žádné dokazování. Vláda k tomu dodává, že absence veřejného jednání před odvolacím či dovolacím soudem ve věcech, jako je tato, je odůvodněna rovněž tím, že opačné řešení by – vzhledem k vysokému počtu konkursních řízení – významným způsobem přispělo k dalšímu zatížení soudní soustavy jako celku, což by se zákonitě odrazilo na délce jiných soudních řízení.

43. Stěžovatel se omezuje na dosti podrobné vyličení toho, že konkursní řízení vedené proti němu bylo podvodně zosnováno.

44. Soud nejdříve poznamenává, že vláda v daném případě nepopírá použitelnost článku 6 odst. 1 Úmluvy.

45. Dále připomíná, že veřejné soudní jednání představuje základní zásadu zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy. Veřejný charakter řízení chrání strany ve sporu před tajným výkonem spravedlnosti bez veřejného dohledu; je také jedním z prostředků k udržení důvěry v soudy. Zprůhlednění výkonu spravedlnosti jeho veřejností přispívá k dosažení cíle článku 6 odst. 1, totiž ke spravedlivému procesu (viz *Diennet proti Francii*, rozsudek ze dne 26. září

1995, série A č. 325-A, § 33; *Malhous proti České republice* [velký senát], č. 33071/96, § 55, 12. července 2001).

46. Pokud jde o tvrzení vlády, že se stěžovatel vzdal svého práva na ústní projednání věci, jelikož o ně nepožádal ani obchodní soud ani soud vrchní, Soud připomíná, že ani znění ani smysl článku 6 odst. 1 Úmluvy nebrání účastníkovi řízení, aby se svobodně veřejného jednání vzdal výslovně nebo mlčky, avšak takové vzdání se práva musí být jednoznačné a nikterak se nesmí dotknout důležitého veřejného zájmu (viz mimo jiné *Håkansson a Sturesson*, rozsudek ze dne 21. února 1990, série A č. 171-A, § 66).

47. Soud v této souvislosti připomíná, že opomenutí žádat o veřejné projednání je jednoznačným vzdáním se tohoto práva tehdy, jestliže národní soudy zpravidla z vlastního podnětu nenařizují ústní jednání, avšak vnitrostátní právo výslovně upravuje možnost nařídit veřejné jednání na žádost jedné ze stran (viz *Zumtobel proti Rakousku*, rozsudek ze dne 21. září 1993, série A č. 268-A, § 34, a *Schuler-Zgraggen proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 24. června 1993, série A č. 263, § 58), nebo pokud alespoň existuje vnitrostátní praxe konat veřejné jednání na žádost jedné ze stran (viz *Pauger proti Rakousku*, rozsudek ze dne 28. května 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-III, § 60). Naopak otázka, zda stěžovatel navrhoval či nikoliv nařízení veřejného jednání, je při posuzování dodržení článku 6 odst. 1 Úmluvy zcela bezpředmětná, jestliže vnitrostátní právo tuto možnost výslovně vylučuje (viz *Diennet proti Francii*, uvedený výše, § 34) nebo jestliže příslušná ustanovení konání ústního jednání *expressis verbis* nevylučují, avšak v praxi soudy veřejná jednání nikdy nenařizují (viz *Werner proti Rakousku*, rozhodnutí ze dne 24. listopadu 1997, *Sbírka* 1997-VII, *H. proti Belgii*, rozsudek ze dne 30. listopadu 1987, série A č. 127, § 54).

48. V daném případě § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (ve znění účinném v době, kdy došlo k předmětným událostem), stanovil, že soud nařizuje jednání jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné, přičemž na rozdíl od případů *Zumtobel* a *Schuler-Zgraggen* či dokonce od věci *Lundevall proti Švédsku* (č. 38629/97, § 23), na niž odkazuje vláda, nepředvídal možnost žádat o konání veřejného jednání. Soud není přesvědčen o tom, že návrhu stěžovatele na konání ústního jednání před obchodním soudem by bylo vyhověno, jak to tvrdí vláda, která se mimochodem nijak konkrétně nevyjádřila k vnitrostátní praxi existující v době, kdy došlo k předmětným událostem.

49. Co se týče argumentu vlády, že stěžovatel nepožádal o nařízení ústního jednání před vrchním soudem, který rozhodoval o jeho odvolání, Soud opětovně uvádí, že vzdání se práva na veřejné projednání jeho věci musí být jednoznačné a nikterak se nesmí dotknout důležitého veřejného zájmu (viz § 46 výše).

50. V daném případě je třeba posoudit, zda došlo ke vzdání se práva na veřejnost řízení mlčky, neboť výslovně učiněno nebylo. Je skutečností, že stěžovatel výslovně nenavrhł konání ústního jednání před vrchním soudem, nelze však popřít, že v odvolání ze dne 20. října 1995 stěžovatel poukázal na to, že obchodní soud rozhodl bez nařízení jednání, přičemž v obdobných případech se ústní jednání běžně konala za účelem ověření tvrzení stran. Vrchní soud v rozhodnutí pouze odkázal na ustanovení § 3 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání (viz § 16 a 17 výše).

51. Soud dále uvádí, že stěžovatel ve svém dovolání odvolacímu soudu vytýkal, že jej připravil o možnost jednat před ním. Tvrdil, že vrchní soud měl ve věci nařídit ústní jednání, a to tím spíše, že zákon takový postup nevylučuje, přičemž popřel existenci pohledávek ke své tíži, poukázal na složitost věci a rovněž na množství pochybností, jež ve věci vyvstaly.

52. Nejvyšší soud nekonání ústního jednání před obchodním soudem odůvodnil zvláštní povahou první fáze konkursního řízení, přičemž uvedl, že účelem řízení nebylo prokázání podmínek pro zahájení řízení, nýbrž pouze jejich osvědčení. Tento soud také připomněl, že v souladu s § 3 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání je soud povinen nařídít ústní jednání jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné. Tento postup by se uplatnil za předpokladu, že by mezi dlužníkem a věřiteli vznikl spor o to, zda je dlužník v úpadku. Nejvyšší soud stěžovateli vytkl, že ačkoli to považoval za nezbytné, nepožádal o nařízení ústního jednání ani před obchodním soudem, ani před vrchním soudem.

53. Ve světle těchto okolností nelze mít za to, že se stěžovatel svobodně vzdal práva na veřejné projednání své věci před vrchním soudem. Soud nepovažuje za nutné zabývat se otázkou, zda spor stěžovatele představoval důležitý veřejný zájem, který by vyžadoval veřejné projednání (*a contrario, Håkansson a Sturesson*, citovaný výše, § 67).

54. Co se týče povahy konkursního řízení a zvláštních podmínek případu, které jsou podle vlády důvodem pro nekonání ústního jednání, Soud poznamenává, že v některých případech, jimiž se zabýval, vyplývala neveřejnost daného řízení z platné právní úpravy nebo z praxe (mimo jiné *Håkansson a Sturesson*, citovaný výše, § 67).

55. Po zhodnocení zvláštních okolností případu, které podle vlády odůvodňovaly nenařízení veřejného jednání, Soud konstatuje, že předmětná věc, tedy prohlášení konkursu na majetek stěžovatele, kterým po privatizaci disponoval, zřejmě nespadá do kategorie případů vysoce technické povahy, které by bylo vhodné posuzovat v rámci výlučně písemného řízení (*Schuller-Zraggen proti Švýcarsku*, citovaný výše, § 58).

56. Soud tedy není přesvědčen o tom, že existovaly výjimečné okolnosti odůvodňující nekonání ústního jednání. V tomto ohledu Soud uvádí, že stěžovatel, když se odvolával proti rozhodnutí o prohlášení konkursu a podával dovolání, vždy namítal nekonání ústního jednání a předkládal k tomu své důvody (viz § 16 – 18 výše).

57. Soud připouští, že stěžovatel měl možnost předložit své argumenty písemně a že podle judikatury orgánů Úmluvy je nutné vzít do úvahy řízení jako celek. Nicméně, jak uvedl Nejvyšší soud, konkursní řízení se dle vnitrostátního práva člení na „několik relativně samostatných fází“. Soud zdůrazňuje, že zahájení takového řízení má značný dopad na ekonomickou činnost úpadce a jeho práva jsou následně omezena z důvodu jmenování správce konkursní podstaty. Soud se navíc domnívá, že předmětné spory vykazovaly jistou složitost, zejména pokud jde o okolnosti převodu povinností na stěžovatele, které nebyly blíže určeny v kupní smlouvě. Soud je toho názoru, že za těchto podmínek by konání ústního jednání bylo důležité a užitečné.

58. Soud se však podobně jako vláda domnívá, že vzhledem k povaze řízení před dovolacím soudem, který pouze rozhodoval o přípustnosti dovolání, není nekonání veřejného jednání v rozporu s požadavky článku 6 odst. 1 Úmluvy. Stejně tak v případě řízení před Ústavním soudem, které také proběhlo bez nařízení ústního jednání, Soud konstatuje, že toto řízení omezující se na hodnocení otázek ústavnosti není úplným a přímým posouzením práv stěžovatele.

59. Závěrem Soud uvádí, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nenařízení veřejného jednání před obchodním soudem a vrchním soudem.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

60. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

61. Stěžovatel požaduje náhradu materiální škody v částce 19 840 000 000 Kč (640 000 000 €), která vyjadřuje finanční ztrátu stěžovatele a nepříznivé osobní důsledky, kterým byli stěžovatel a také jeho rodina vystaveni.

62. Vláda namítá, že stěžovatel neprokázal vztah příčinné souvislosti mezi údajnou materiální škodou a tvrzeným porušením Úmluvy.

63. Soud poznamenává, že jediná část stížnosti, jejíž meritorní stránkou se zabýval, je námitka týkající se nekonání veřejného jednání před nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. V tomto ohledu Soud nemůže odhadovat, jak by občanskoprávní řízení dopadlo, pokud by se před národními soudy veřejné jednání konalo. Soud nespatřuje příčinnou souvislost mezi materiální škodou, na níž poukazuje stěžovatel, a konstatovaným porušením článku 6 Úmluvy.

Požadavek na náhradu materiální škody je tedy třeba zamítnout.

64. Soud je toho názoru, že konstatované porušení Úmluvy představuje dostatečné zadostiučinění za případnou morální újmu utrpěnou stěžovatelem (viz, *mutatis mutandis*, *Běleš a ostatní proti České republice*, č. 47273/99, § 76 a 77, ESLP 2002-IX; *Vodárenská akciová společnost, a. s. proti České republice*, rozsudek ze dne 24. února 2004, č. 73577/01, § 40).

B. Náklady řízení

65. Jelikož stěžovatel využil právní pomoci poskytnuté Radou Evropy, nežádá žádnou částku na úhradu vynaložených nákladů řízení.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
2. *rozhoduje*, že konstatování porušení Úmluvy samo o sobě představuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu utrpěnou stěžovatelem;
3. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 5. července 2005 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda

V souladu s článkem 45 odst. 2 Úmluvy a článkem 74 odst. 2 Jednacího řádu Soudu je k tomuto rozsudku připojeno částečně souhlasné stanovisko soudkyně Mularoni.

J.-P. C.
S. D.

ČÁSTEČNĚ SOUHLASNÉ STANOVISKO SOUDKYNĚ MULARONI

V dané věci sdílím názor vyjádřený většinou, podle něhož došlo k porušení článku 6 odst. 1. K tomuto závěru jsem nicméně dospěla z důvodů zčásti odlišných.

Judikatura Soudu týkající se veřejnosti řízení je v tomto rozsudku připomenuta (viz zejména § 45 – 47).

V daném případě příslušná ustanovení vnitrostátního práva (ve znění účinném v době, kdy došlo k předmětným událostem) nevyklučovala *expressis verbis* konání ústního jednání. Je tedy třeba zjistit, zda lze hovořit o mlčky učiněném vzdání se práva na veřejnost řízení, neboť výslovně učiněno nebylo.

S odkazem na § 3 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, podotýkám, že soud nařizuje jednání jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné. Dle mého názoru měl stěžovatel požadovat nařízení jednání před obchodním soudem, pokud to považoval za důležité. Neučinil tak a já se domnívám, že není důvodné namítat před Soudem porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud se jedná o toto stadium řízení. Na rozdíl od názoru většiny (viz § 48 rozsudku) nehodlám spekulovat o případné naději na úspěch návrhu stěžovatele na konání ústního jednání před obchodním soudem.

Stěžovatel naopak v odvolání jasně poukázal na absenci ústního jednání (§ 16). Tuto námitku opětovně uvedl v dovolání (§ 19), před Nejvyšším soudem (§ 23) a v ústavní stížnosti (§ 27 a 29).

Dle mého názoru nelze ve světle těchto okolností tvrdit, že se stěžovatel jednoznačně vzdal svého práva na konání veřejného jednání před vrchním soudem, který měl sám přijmout nezbytná opatření za účelem konání jednání. S většinou se shoduji v tom, že neexistovaly výjimečné okolnosti odůvodňující nekonání veřejného jednání.

Dospěla jsem tedy k závěru, že zde došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nekonání veřejného jednání před vrchním soudem.